

nachos habuit. Defunctoque Carolo imperatore Ludovicus filius ejus imperium suscipiens, Benedictum venerabilem virum una cum suis quibusdam discipulis in Franciam venire fecit, ac primitus in pago Alsacense monasterium ei Maurum dedit: postmodum vero pro ejus amore juxta Aquis palatium super fluvium Indam ex novo opere ei monasterium ædificavit. Hic est Benedictus, per quem Dominus Christus in omni regno Francorum Regulam sancti Benedicti restauravit. Hic habuit sub regimine suo monasteria duodecim, id est Anianum, Gellonem, Casam-Novam, Insulam-Barbaram, Menatem, Sanctum Savinum, Sanctum Maximinum, Massiacum, Cormariacum, Cellam-Novam in Tolosano, Monasterium-Maurum in Alsatz, Indam ex jussu imperatoris ob illius ac discipulorum ejus usum ædificatam, et de fisciis regalibus ditatam. In his omnibus ex doctrina sua monachos et rectores misit. Curam autem maximam habuit de omni ordine ecclesiastico, videlicet monachorum, canonicorum atque laicorum, maxime autem monachorum. Imperator autem omne ejus consilium libenter audivit et fecit, unde et a quibusdam Monachus vocatur, videlicet quod monachos sancti viri pro ejus amore semper suos proprios appellavit, et post ejus decessum hactenus abbatem se monasterii illius palam esse profectur. Sanctus igitur vir usque ad obitum suum in palatio regis pro augmento fidelium, non pro terrenis rebus perseveravit, quia juxta erat monasterium in quo degebat. Ante quartum vero exitus sui diem a thuc sanus omnia imperatori, quæ ei solitus erat dicere, replicavit: et in ipsa die febre correptus, ad mansionem suam usque pervenit. Altera vero die audientes hoc omnes magnates imperatoris, ad eum visitandum venerunt. Tanta autem ibi fuit multitudo episcoporum, abbatum ac monachorum, ut nobis qui eum ibi custodiebamus, vix ad eum accedere facultas esset. Helisacar autem abbas primus ad eum venit, et cum eo usque ad obitum perseveravit. Quinta siquidem feria ægrotavit, in

A sexta autem feria nocte misit imperator Tanculfum camerarium, jubens ut eum in ipsa nocte ad monasterium ferremus: quem levantes ante gallorum cantum una cum Helisacar et suis ac nostris hominibus, prima hora diei ad monasterium deduximus. Cumque esset tertia diei hora, omnes a se exire præcepit, et usque ad sextam horam solus permansit. Post hæc ingressus supra dictus abbas cum præposito nostro, percunctati sunt quomodo ageret. Quibus ipse respondit, nunquam se tam bene fuisse; alijunxitque: Usque modo inter choros sanctorum coram Domino astiti. In crastina autem fratribus ad se vocatis eis monita salutis dedit, et tunc professus est quia quadraginta octo anni essent ex quo monachus fuerat, in quibus annis nullo die antea panem comedit, donec coram Deo lacrymas funderet. In ipsa die brevem admonitionem imperatori misit, et alias per diversa monasteria direxit. Isdem vero venerabilis vir omne officium suum de quinque annis et duobus mensibus ante obitum suum, sicut in ejus tabulis post ejus decessum reperimus, et ipse vivens quibusdam dixit, cantatum [*id est* recitatum] per semetipsum liquit. Obiit autem septuagenarius, tertio Idus Februarii, anno ab incarnatione Domini octingentesimo vigesimo primo, indictione decima quarta, concurrente I, epacta decima quarta, anno nono imperii Ludovici piissimi imperatoris. Post tertium vero diem sepulcrum ejus aperuimus, et eum in vas lapideum, quod imperator paraverat, mutavimus: discooperientes autem faciem ejus, vidimus in fronte et circa oculos ac labia ejus tantum ruborem, quantum nec vivus habuerat. His ita exceptis, et ita se habentibus, nos sanuli ex monasterio Indam, videlicet Deidonus, Levigildus, Bertadus et Desiderius, tibi Ardoni magistro nostro salutem in Domino optamus, petimusque charitati tuæ, ut secundum a Deo datam tibi sapientiam de Vita Patris nostri Benedicti libellum componas, et eum nobis dirigas. Salutant vos omnes fratres nostri, et vos salute omnes fratres nostros. Amen.

APPENDIX PRIMA.

DE SYNODO AQUISGRANENSI, DEQUE MONASTERIIS ANIANÆ SUBJECTIS, AUT PER BENEDICTUM ORDINATIS.

(Mabill., *ibid.*)

1. Quid in rem ecclesiasticam præstitit Benedictus, hactenus vidimus ex ipsius Vita, in qua et contra Felicianam hæresim, tum in legatione Hispanica, tum in synodo Urgelitana laborasse, et concilio Arelatensi, quod ad restituendam Ecclesiæ Gallicanæ disciplinam anno 813 celebratum est, interfuisse memoratur num. 31. Nunc quid pro republica monastica, maxime in synodo Aquisgranensi, egerit, expendendum est. Cum rem Benedictinam fere ex æquo promovere staderent Ludovicus Augustus et Benedictus noster, anno 817 imperator Aquisgrani convenire jussit abbates quamplurimos Regulæ nostræ servantes, ad resarciendam sacri instituti disciplinam, quam Benedictus scriptis, monitis exemplisque

D suis revocare modis omnibus tentabat. Nimirum et monasteria monachorum, in quibus olim beati Benedicti Regulam conservabatur, tum negligentia subrepente remissius ac dissolutius custodiebatur, vel certe penitus abolita negligebatur, et aiunt Patres concilii Turonensis tertii, canone 25. Quam ob rem varia tum a Carolo Magno, tum a Ludovico ejus filio convocata concilia, ut collabenti reipublicæ nostræ opem ferrent. Anno 817 Aquisgrani congregata est plurimorum abbatum synodus, cui præfuit Benedictus. Sancita hac de re capitula septuaginta duo: tot enim enumerant Leo Marsicanus in Chronici Casinensis lib. 1, cap. 16, novæ editionis, et Chronographus cœnobii Sancti Vincentii ad Vulturum, lib. 11, quæ

ex cœnobio Josues abbas eidem conventui interfuisse memoratur, Apollinarius ex Flaviniacensi, et alii, de quibus in Præfatione actum est. Peracto concilio constituit idem Deo amabilis imperator Benedictum abbatem et cum eo monachos strenuæ vitæ, qui per omnia monasteria monachorum euntes redeuntesque uniformem traderent cunctis monasteriis tam viris, quam sanctimonialibus feminis vivendi secundum Regulæ sancti Benedicti incommutabilem morem, ut legitur in Vita Ludovici Pii. Etsi enim universa Galliæ monasteria eadem sancti Benedicti regulam profitebantur, non una tamen omnium erat vivendi ratio, sed varia pro locorum, personarum morumque diversitate. Benedictus socius et adiutor adhibitus Arnulfus abbas, testante Ludovico Augusto in diplomate quod de restituito ordine monastico in monasterio S. Dionysii confect vii Kal. Septembris, anno 19 imperii. « Mox, inquit, ut divina dignatio nos paterna sede suscepta imperialibus sceptris inniti voluit, pie intentionis nostra sollicitudo exsequi procuravit, ut religio, decor et omnis honestas a domno et genitore nostro divæ memoriæ Caroli coepta et instituta liquido et veraciter, remota omni simulatione, in propriis quibusque maneret et vigeret ordinibus. Unde ad monasticæ institutionis normam corrigendam duos religiosos et venerabilis vitæ viros Benedictum et Arnulfum abbates constituimus, qui per nostrum a Deo gubernandum et conservandum imperium sedulo huic negotio studiose insisterent. » Exstat hoc diploma integrum apud Sirmundum in tomo II Conciliorum Galliæ, egregium sane pietatis imperatoricæ monumentum. Arnulfus is erat abbas, ut puto, monasterii Glonnensis seu Sancti Florentii ad Ligerim in diocesi Andegavensi, et forsân etiam abbas Heriensis.

2. Quam Antianæ disciplinam instituit Benedictus, eandem in varia Franciæ ac Germaniæ monasteria propagavit. Tria primo nobis proponit Ardo, Insulam Barbaram, Mitiacense, et Cormaricense, quibus addit Gellonense, Menatense, S. Savini Masciense, monasterium a Wifario conditum, Maurum-Monasterium, et Indam. Indenses in epistola sua addunt Casam-novam, et Cellam-novam in Tolosano; addo et ego Monasterium Sanctæ Columbæ apud Senonas. De quibusdam actum est in superioribus notis: de aliis hic nonnulla observanda.

3. Leidradus archiepiscopus Lugdunensis in epistola ad Carolum Magnum, « Monasterium regale Insulæ Barbaræ, inquit, situm in medio Araris fluvii, quod antiquitus est dedicatum in honore sancti Andree apostoli et omnium apostolorum, nunc autem in honore sancti Martini recens videtur esse fundatum; jussu domni Caroli imperatoris, qui ibidem præfexit domnum Benedictum abbatem, cum quo simul direxit ibi suos codices, ita restauravi, ut tecta de novo fuerint, et aliqua de maceris a fundamentis erecta: ubi nunc monachi secundum regularem disciplinam numero triginta habitare videntur. » Hic est Leidradus seu Laidradus archiepiscopus, cui in Hispaniam cum Benedicto adversus Elipandum profecturo Alcuinus libros suos dedicavit, quique postea dignitatem Agobardo resignavit, in Sancti Medardi Sussionense monasterium secessurus. Alcuinus in epistola 69 (nunc 90) monachis Barbarensibus, quos *Fratres Lugdunenses* vocat, gratulatur de restituta monasticæ vitæ disciplina, eosque præmunit adversus gliscientes errores. Insulæ-Barbaræ monasterium, cujus non semel alibi facta mentio, nunc sæculari toga donatum est.

4. Quid in Mitiacensi asceterio prope Aurelianos, nunc sancti Maximini dicto, præstitit Benedictus, declarat Theodulfus ejus facti auctor in Carminum libro II, ex quo quia carmen totum est in laudibus Benedicti nostri, juvat quosdam versus adducere in hunc locum. Sed prius ex Letaldo monacho Mitiacensi discamus qualis tum fuerit istius monasterii status; sic enim ille in libro de Miraculis sancti Ma-

ximini abbatis, cap. 3: Nempe eo tempore devotio Mitiacensis cœnobii et studium monasticæ vitæ emollita erat a sæculi dilectoribus, partim cupiditate, partim incursione hostica, quæ ex Aquitanica impugnatione crebro obtingere solebat. Per idem enim tempus inter Pippini duces et Waifarum Aquitanorum regem gravis et diuturna conficiatio rempublicam Francorum non modico profligavit damno, tandemque apud Toarcense castrum capto Waifario summa rerum ad Pippinum concessit. His fere temporibus locus supradictus adeo est adnullatus, ut nemo ibi posset manere monachorum: sed habitacula eorum aut essent diversoria sæcularium et feminarum, aut stabula equorum et pastiones canum. Temporibus igitur divæ memoriæ Caroli Augusti, disponente rerum omnium Domino, eundem locum pristinae reddere nobilitati, Theodulfus nobilissimus et moribus et genere acerrimique ingenii Aurelianensis Ecclesiæ episcopus subrogatur. Hic itaque multa industria certos quatenus idem locus in antiquum revocaretur honorem, dum in contiguas regionibus minus idoneos invenisset ad id efficiendum monachos, ex Septimaniæ partibus ascivit, quibus et locum dedit, et res illi loco olim attributas de suo insuper addens contradidit. In qua re non pœnituit eum facti sui, quippe cujus temporibus in tantum ejus loci gloria enituit, ut veteris ignominie dedecus honestas superveniens obumbraret, et præteritorum dispendia lucra sequentia compensarent. » Duos hanc in rem monachos Theodulfus obtinuerat a Benedicto, cui hoc nomine gratias agit, eundemque de aliis mittendis interpellat, ac cum S. P. Benedicto Casinate comparat his versibus:

I, mea charta, celer Benedicti ad tecta beati,
Hocque salutato tecta revise Patrum.
Huic salveque valeque meum, huic singula narra,
Prospera quæ nobis sunt tribuente Deo.
Iude refer multas misso pro munere grates:
Utque libens mittat plura, precare libens.
Utque pium consurgat opus fundamine jacto,
Quod me jam mulcet, jam mea corda fovet.
Sit melius culmen: bonus est fundamini ordo,
Quem gemini numeri sorsque decusque sacrat.
Ecce duo monachi duo sunt præcepta salutis,
Divino ut vincetus sit quoque fratris amor.

Et infra.

Semina tu nostros misisti parva per agros,
Plurima mitte, seges hic tibi grandis erit.
Non distes merito, cujus non nomine distas:
Noninis et meriti sors beet una duos.
Quod fuit Ausoniis Benedictus rector in arvis,
Hoc modo tu in nostris es, Benedicte, locis.
Ut cerebro Euphorbi Samius satus esse putatur,
Sic Nursi Patris in te revocatur opus.
Ut per Teudulfum Teudulfi verba precantis
Imples, cumque una it hinc præce nomen idem:
Sic Benedictus ei per te, Benedicte, quod optat
Conferat, et voti tu mediator eas.
Quodque fuit, Casine, tibi pius hic Pater clim:
Hoc modo sit cellæ urbs Aureliana tuæ.
Quam bene Mitiacum vocitavit prisca vetustas,
Quæ fuit auspicium mitibus ante choris!
Maximinus ibi fratrum vernante corona
Præfuit, his junctus scandit ad astra poli.
Corpora sunt quorum variis tumulata sepulcris,
Sunt animæ in finibus sed, patriarcha, tuis,
Has fera barbaries exempto munere pacis
Dejecit sedes, destituitque locum.

Quid his verbis significare velit Theodulfus, explicat Letaldus superius relatus. Pergit Theodulfus, et poetico more carmen suum dirigit ad Benedicti cœnobium, tum post aliquot versus subdit:

Inde salutandi fratrem pietate revise,
Sum cui junctus ego nomine, non merito.

Ilinc pete Nebridii Patris venerabilis ædes,
Mox et Donatj sit tibi visa domus.
Sed nec præterea sancti loca fratris Atili,
Annianique mei tecta verenter adii.
Nam pius aspiciat dantem sibi dona salutis,
Atala te videat, dicque, Olemunde, vale.
Ac si forte vales mundanas ire per urbes,
Singula perlustrans oppida, rura, casas,
Præsulibus nostras in carmine pande salutes,
Atque omni clero, quosque referre mora est.
Attila, Clarinus, Teutfredus, Leubita, et omnis
Turba Patrum nostrum sentiat alma vale.

Quos hic primos salutat Theodulfus, erant ii ipsi quos Benedictus operis sui adjuutores primarios habuisse dicitur apud Ardonem supra. Crediderim Anianum esse eum, qui sancti Anniani (*Saint-Chignan*) monasterio in Gallia Narbonensi hactenus existenti nomen dedit, quod cave confundas cum monasterio Aniana seu Aniano.

5. Gellonense monasterium excitavit Willelmus comes, postea ibidem monachus, atque Anianensi abbati subjectum esse voluit. Benedictus loco præfuit abbas primus, dein permisi nonnunquam abbates peculiare alii ab Anianensibus, qui Gellonensium abbatum electionem probabant. Exstant non una Ludovici Augusti aliorumque regum litteræ Cellam Gellonensem Anianæ attribuentes. Demum Gellonenses sui juris esse cœperunt, reclamatumque non semel ab Anianensibus sæculo xi, quod Emmeno Anianæ abbas graves hac de re querelas deposuit apud Gregorium papam VII, quæ in tabulario Anianensi leguntur. Sed tandem prævaluit Gellonensium perviciaria Urbani secundi pontificatu, qui Gellonense monasterium a jure abbatie Anianensis absolvit: Callistus vero papa secundus Romanæ sedi proxime seu, ut aiunt, immediate subjecti, et post eum Alexander tertius.

6. Masciacensis cœnobii in Biturigibus fundamenta jecit Ego comes anno 738, ut docet ejus loci breve Chronicon a Labbeo editum in tomo II Bibliothecæ novæ. Adventus monachorum in Masciaco anno 814 collocatur, nimirum post cœnobii restitutionem ab Ludovico Augusto factam, de qua in ejus Vita. Monasterium istud, quod hactenus persistit sub ordine sancti Benedicti, vulgo *Massay* appellatum, rexit Abbo abbas, qui natus anno 817, ordinatus anno 847, anno 866, quo urbs Aurelianorum cremata est, mortuus est, et quidem « vii Kal. decembris, » ex Calendario. « Et anno 967 Otto abbas bonæ memoriæ viii Idus Junii » decessisse fertur; et « Arduicus monachus Nonis Septembris. »

7. Wilfarius vir illuster et nobilis locum in Albigenis pagi confinio tradidit Benedicto, ubi is « monachos duodecim » cum abbate collocavit. *Casamnovam* interpretatur Henschenius: sed Ludovici Augusti litteræ, quas videre non potuit, nos docent esse *Bellam-cellam*.

Bellæ 4 cellæ statum hodiernum necdum rescire potui.

8. Maurum Monasterium primitus *cella Sancti Leopardi* a primo auctore dictum, « in honorem apostolorum Petri et Pauli et sancti Martini » constructum in Alesatia prope Tabernas (*Saverne*) principatu Childeberti secundi; postea *Maurum Monasterium* cognominatum est a Mauro abbate, cui Theodoricus quartus, Kalensis dictus, privilegium concessit, editum apud Jodocum Coccium et Carolum Coitium in Annalium Francorum tomo II ad annum 586, num. 43.

9. Inda, celeberrimum cœnobium prope Aquasgrani, vocabulum traxit ab amne præterfluente, *Sancti Corneli* etiam appellatum a Cornelio papa et martyre, cujus caput et brachium istic observari dicuntur. Eo in loco sepultus est Benedictus noster ejus loci abbas ex dictis.

10. Casa Nova sive Gordanicus in pago Uetico,

A nunc usque prioratus Anianæ subjectus, *vermacule Goudargue*, primitus a Willelmo comite constructa dicitur in diplomate Ludovici Augusti.

Varie hac de cella exortæ sunt lites tum adversus Casæ Dei monachos pontificatu Paschalis secundi, et Callisti itidem secundi; tum adversus Arelatensem archiepiscopum Callisto item Pontifice. « Et quidem, ab Callisto papa in litteris hac de re concessis, Anianenses monachi cellam illam, per Lodoici imperatoris, Caroli Magni imperatoris filii, et filii ejus Caroli regis scripta et largitiones Anianensi monasterio vindicabant. Archiepiscopus vero se Lodoici filii Bosonis regis chirographo tuebatur. » Sed tandem auditus utriusque partis momentis Callistus ipse de concilio cardinalium jus Anianensium possessione roboratum confirmavit. Exstant hæc litteræ in lucem editæ tomo VI Spicilegii.

11. De Cella Nova, vulgo *Cella-Neuve*, quæ hactenus ab Aniana pendet, exstat diploma Caroli Magni in hæc verba:

« Karolus Dei gratia rex Francorum et Langobardorum ac Petricius Romanorum, etc. *Reliqua vide inter Opera Caroli Magni hujusce Patrologiæ tomo XCVII, col. 988.*

12. Ad hæc in monasterio Sanctæ Columbæ apud Senonas monasticam disciplinam restituere conatus est Benedictus, testante Ludovico Augusto in diplomate, quod editum a V. C. Stephano Baluzio in appendice ad Lupum habet hæc verba: « Notum esse volumus cunctis fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ, et nostris, præsentibus scilicet et futuris, quia olim dum monasticum ordinem usquequaque depravatam esse constaret, et ad eum corrigendum atque emendandum, imo ad pristinum debitumque modum et rectitudinem auxiliante Domino reducendum, quemdam abbatem ejusdem ordinis ferventissimum, Benedictum cognominatum, per monasteria imperii a Deo nobis commissi destinarem; contigit ad monasterium quod dicitur Sanctæ Columbæ, haud procul ab urbe Senonensi devenire: in quo cum cetera regulariter ordinare satageret, quia tunc temporis abbatem canonicum, Jacob vocabulo, inibi præesse contigerat, quasdam villas, quæ priscis temporibus ad usum fratrum Deo famulantium fuerunt destinatæ, segregavit, » etc.

13. Præterea Ludovicus Augustus « ad monasterium quod dicitur Aniana, ubi Georgius abbas præerat, quamdam cellam juris sui, quæ est constructa in honore S. Martini infra muros Arelatensis civitatis, cum his quæ ad eam pertinent, memorato monasterio ad stipendia fratrum ibidem Deo famulantium vel ad subsidia pauperum concessit pridie Non. Decemb., anno imperii 3, indict. 10, Aquisgrani palatio regio; » tum postea addidit « cellam quæ dicitur Massacia cum appendiciis suis, habentem plus minus quadraginta mansos, quæ est ex ratione prædictæ cellæ S. Martini, » litteris datis « iv Id. Mart., anno 7 imperii, Aquisgrani palatio regio. » Denumque piissimus imperator monasterii Anianensis res omnes confirmavit generali diplomate concessio Ermenaldo abbati.

14. His omnibus hæc ab re visum est subjicere sermonem aliquando habitum in festo dedicationis basilicæ Salvatoris, factæ scilicet annum 782, de qua in Vita num. 26. Sermo iste nomen Ardonis seu Smaragdi præfert in ms. codice: sed falso, ut colligo ex ipsius auctoris verbis, dicentis *vernosa* suo tempore fuisse Anianensis basilicæ ædificia et *antiqum* ejus dedicationis *relationem* vocat. Ad hæc *priscam* vocat *consuetudinem*, quæ feminis negabat aditum in utrumque templum, Salvatoris scilicet et beatæ Mariæ: atque *interjectis annis*, id est suo tempore concessum sequiori sexui ingressum in basilicam Salvatoris; quæ verba convenire nequeunt Ardoni, Benedicti discipulo. Neque scio an non satis exploratum videatur id quod refert auctor iste, « trecentos scilicet et sexaginta episcopos » (quorum fal-

lancem catalogum legi) ipsumque Carolum Magnum huic dedicationi interfuisse : cujus rei nullam mentionem facit Ardo in Vita superioris num. 26. Eodem loco haberi debet id quod legitur de absolute peccatorum Carolo divinitus concessa ac revelata : quo spectat « miraculum in consecratione Anianensis archisterii revelatum, » relatum in Vita Caroli Magni, tribus libris scripta tempore Frederici Abenobarbi apud Lambecium in Cæsareæ Bibliothecæ tomo II, pag. 335. Sermonis titulus ita se habet in codice ms. « Sermo sancti Ardonis, cognomento Smaragdi, monachi et confessoris, ac magistri in sacra pagina, monachi quondam monasterii Anianæ, ordinis sancti Benedicti, Magalonsis diocesis : qui sermo fuit celebratus in consecratione altaris Sancti Salvatoris ejusdem monasterii die vigesima nona mensis Decembris, anno ab Incarnatione Domini DCCLXXI [Leg. DCCCLXXI].

Sequitur tenor sermonis

Ad gloriam et honorem tui nominis, Christe Jesu Salvator sæculi, auribus catholicæ Ecclesiæ antiqua rei relatio per novos futurorum temporum decursus transfertur notitiam, qualiter venerabile tuum Anianensis cœnobii templum sui fundaminis suscepit exordium. Nam cum patricius Romanorum et rex Francorum Carolus per Gallias ad honorem Dei templa et admiranda ædificia passim constitueret, quoddam insigne in Christi Salvatoris nomine constituit, quod sui stemmatis veteriosa congeries mortalium oculis adhuc pandit. Post cujus constitutionem, de Narbonensis urbis obsidione remeans, in qua Angaricam gentem expulerat, ibi synodo perfecta trecentos sexaginta sex pontifices invitavit, et ad consecrationis opus congregavit. Vere felix locus ille a tanto principe honorabiliter electus, et ubi cœlestis Hierusalem in terrenis conversationibus activam vitam ad suam contemplativam gaudet exeuntem, et in cœlestibus claustris expectat transferendos filios adoptionis, quos ibi nutrit Regula sanctæ religionis, quam secundum pii Patris Benedicti auctoritatem traditam alter quoque Benedictus nomine primitus ibi edocuit, qui in domo Domini ibi in atris ejus justus ut palma floruit : cujus paternitatis principium Anianense promeruit cœnobium, et per eundem abbatem primum, et gloriosum regem Carolum piæ dedicationis diem vidit optatum. In quo præfulgida venerabilium episcoporum pontificalis caterva præfata magnifici regis in cantu [*Foræ cœtu*] conglomerata, solemne opus exercuit, et prætractum finem gratia dedicandi adhibuit. Tunc illud dedicationis peractum officium Deo placuisse cœlitus est demonstratum. Nam eidem regi sequenti nocte pernoctanti, et cuidam pontifici Coloniensi et Benedicto abbati (ut in ore duorum vel trium stet omne verbum) quædam visio spiritualis apparuit, quam ipsi tres postea professi sunt, videlicet quod Deo sacra Anianensis aula, tota intus quasi ardens resplenduit, et lux erumpens ad cœlum emicuit. Quis igitur in die consecrationis, quam sic Deus approbavit, interesse non lætabitur? Jam tunc illa nostri Salvatoris quam felix aula canoris vocibus jucundata reboans cœleste dedit jubilum, et

A harmonica suavitas numanis auribus illata, per æthereas auras invitata super eos, uranico concentu subriguit. Audita est populorum plausibus permixta vox lætabunda, et omne vulgus utriusque sexus divinum opus admirans Deo gratias laudifluo rependit præconio. Magnum quidem est et difficile per singulas causas spiritualiter retexere omne genus divini operis, quod illic Deo dispensante per religiosorum manus decenter exhibitum est. Sed ne videamur acervare superflua, hactenus opus, nostra titillante manu brevitatis compendio facili stylo laboratum, futuris sæculis in altam tradimus memoriam, quod fidelibus legendum et audiendum, sicuti relata gestorum didicimus, manifestum aperimus, etc. Adest hic ara triplex, solius columnæ unitate subnixa, significans Trinitatis unitatem, ut in personis proprietates intelligatur, et deitatis unitas credatur, etc. Adest etiam Dominicæ crucis figura, quam in suo tempore sancti Salvatoris aula per sui fabricam depinxit, monstrans fidelibus Christi crucem spiritualiter esse gestandam, quam Deus Salvator crucifigendus sibi corporaliter bajulavit, et crucifixus omnia de se dicta a vatibus consummavit : cujus crucis venerabile signum suo præcipuo Salvatoris conservat altario, et multis beatorum pignoribus penetrabile imbuit arcanum, quod obtinens reliquias in se, cœlestes habet margaritas, etc. Nullus hic quoque hæsitet suum tandem pectus pugillo, et quadam quasi pugni cordis manu excitare ignaviam, piæque confessionis modo illum Evangelii sequi publicanum, qui suam de suis peccatis damnans conscientiam, sibi propitiari divinam quæsitivam clementiam. Cujus exemplo in hac Anianensi aula confessio Caroli fertur gemebundis patuisse suspiriis, et pro quadam admissi sceleris noxa crebris obsecrationibus instituisse, divinæque misericordiæ aures lacrymabili propulsasse querela : quatenus ei Salvator ignosceret, ille qui pro hominibus cunctis venisset redemptor. Ad ostendendam vero redemptionis adeptam gratiam, exauditior supremis notatis apicibus cuidam pontifici signum direxit, dum pro eo veniam peteret inter eucharisticas eulogias ad altare : pensentique Carolus celebrantis sibi manus impositas, qua impositione recreatus indultum sibi peccatum intellexit, etc.

C Exsultet Galliæ tellus, et Anianensis spatii templo nobilitata lætetur : in quo ad indicium nobilitatis et pignus regalis amoris sceleris princeps divinum munus ibi lecturis reliquit. Cum igitur sit ita quod locus iste regalibus polleat rebus, et sacris ad cœlum ædibus assurgat, decet omnem cujuslibet ætatis hominem ipsum reverenter honorare, et Deum in illo devotius adorare, qui in tanta prioribus habitus est religione, ut mulieribus ad ipsum arceret accessus, ne quælibet occasio sanctos regularis observantiæ corrumpere mores. Convenit namque pudicitia cultoribus illud evangelicum sequi, succingere lumbos, et in manibus habere lucernam. Hinc est quod gloriosa mater virgo sexum a suis liminibus exclusit femineum, et intra peculiare Filii sui templum interjectis annis recipit, quos prisca consuetudo in utrumque templum penetrare non sivit. O felix virtus in domo Dei, sed multo jam felicior si sobrietatis custodia sit, etc.

• Lege Vitæ num. 26.